

La deserció com a gest humà

El desertor de Siegfried Lenz. Edicions de 1984 / Impedimenta.
Traducció de Ramon Monton 352 pàg. / 22,90 €

ARA LLEGIM
DAVID VIDAL
25/11/2017

Verns, bedolls i bardisses. Un bosc humit i fosc a Tamaschgrad, Polònia, que ho embolcalla tot. No és, però, una foscor “com la de l’entrecreix d’una monja”, diu el narrador, sinó “untuosa i càlida”, un indret de revelació i transcendència. En aquella obaga de mosquits i rates d’aigua, set soldats alemanys, en el darrer estiu de la Segona Guerra Mundial, hi mantenen el Waldesruth, una fortificació que protegeix el ferrocarril, atacat pels partisans polonesos. “Som set, ells cent, no els costaria gens exterminar-nos”, diu Willi, el caporal llardós. Allà, com a la vida, no hi ha camins per sortir o per entrar-hi, senzillament se sap per on es passa i per on no, però és tan absurd escapar com quedar-s’hi. I el ra-ta-tat que surt dels arbres escapça alguna vida cada dia.

Les obsessions dels personatges -i la poesia del narrador- és el remei amb què es combat al bosc la malaltia de la vida, “una mena de nostàlgia del no-res, un anhel macabre de deixar d’existir”. Una gallina ensinistrada, un inútil empassador de foc, un fill que ha de néixer, l’obsessió per pescar un lluç gegant... I de forma destacada, Wanda, l’esquiroleta pèl-roja,

partisana però confusament enamorada del protagonista, l'auxiliar de primera de l'exèrcit del Reich, Walter Proska.

Què els lliga allà, doncs, aquests soldats, es pregunta la veu narradora? ¿El deure, tal vegada, “aquesta cosa que ens han inoculat sota la pell i que ens torna bojós i dependents”? ¿O la “flauta de la pàtria”, que manipula els homes lliures? “És clar que hi ha un país on he nascut - discurseja, en un prat del bosc, Proska- i que estimo especialment, però no em deixaria matar per cap dels seus racons, com el meu pare, que parlava del deure”. A mesura que avancem en el relat, ens convertim en exploradors de la dissidència, de la deserció i fins de la traïció, entesos com a gestos d'autodefensa, constitutivament humans.

LA INHUMANITAT DEL DEURE

Per això, l'escepticisme de Proska recorda un altre personatge de Lenz, el jove Siggí del magnífic *Lliçó d'alemany* (Club Editor, 2016), que per un encàrrec escolar ha d'escriure sobre les alegries del deure, i rememora la història del seu pare, un policia del petit poble de Glüserup, obligat per la llei del Reich a evitar que un pintor segueixi pintant. Quan les societats emmalalteixen, sembla dir Lenz, l'acompliment del deure ens condueix a la inhumanitat i ens apropa a la barbàrie. Ho viu així Proska quan, emboscats rere uns matolls, veu un jove partisà, despreocupat, amb una flor al trauc i un subfusell a la mà. “Amic, vés amb compte... No t'estimo ni t'odio, només ho he de fer”. Després, li buida el carregador al pit.

Tot i que tot just es va publicar per primer cop el 2016 -dos anys després de la mort de l'autor, Siegfried Lenz va escriure *El desertor* el 1952, en el context polític de l'era Adenauer i amb la guerra freda en progressió rampant. El contundent pacifisme de la veu narradora justifica la deserció dels personatges principals, i va moure els editors a demanar a Lenz que reorganitzés l'argument i reorientés els personatges. Per sort, no ho va voler fer. Com diu el mateix Lenz, hi ha coses que hem de perdre primer perquè, després, puguin ser nostres per sempre.

En el relat, el paisatge udola, amb arbres que gemeguen misteriosos com si ens ocultessin alguna veritat, i genera una atmosfera poètica però sorprenentment moderna, amb un text de ritme viu i escena àgil, que combina el registre del melodrama amb espurnes de comicitat i amb delicioses irrupcions líriques: “A la molsa viu la llibertat / i damunt la seva esquena flonja / cau la cendra de molts llampecs”.

Al final, ens diu l'amic Wolfgang, sempre és exagerat anomenar camí a un camí: estem fets per a la pèrdua. La terra s'organitza per recuperar tot el que dona, i ja que les paraules de consol són una traïció, Proska troba en la traïció una forma de consol. “Frega't al matí els ulls, noiet estúpid, que aviat la nit t'apallissarà”.